

תחת משמר, היה שימר אחד שאמר שאחיו נהרג במלחמה בארץ. הוא חרק שן, וכל תנועה מיותרת שלנו עוררה את כעסו. פחדנו שיפליט צור מן התת־מקלע שלו. מטף כל היום באו עתונאים וצי למים, וגם יחידת־שידור מרדיו קא היר. הם ביקשו להקליט את דברינו במקלט־סט. ניגשו לאלכס (צור, מ' כונאי שלישי) וביקשו ממנו שיענה על שאלות. העירו לו באדיבות רבה שאינו חייב לענות על שאלות שאינו רוצה לענות עליהן. מסבכינו כבר היתה הקהלה גדולה, כי כל פעם שמישהו התחיל לצלם הת' רכזו כל הימאים המצריים לפנינו, עם הנושק, כך שאותנו אפי' שר דיה לראות רק בטושי. אז שיאל אלכס את הקפטן המצרי, באנגלית: "מה זה ג'רחיות כאן?" הקפטן סילק את כל הימאים, והיה בטוח כי אלכס יספר נסים ונפלאות. אך כשאלכס טרב לענות על כל השאלות, מלבד על השאלה ביחס לשמו, הת' רתח הרשע וסטער על לחיו בעתון שהיה בידו.

בזה נגמר השידור. מישהו אמר לאנשי הרדיו: "עזוב אותם, הם לא ידברו!"

האמיני יום יבוא.."

לפנות ערב הרגשנו בתנועה רבה. באו מכוניות, מכונית' משא אגורה, שוטרים וסוהרים אורחיים, שכנראה רצו לקחת אותנו. אבל אחרי דיונים החליטו למסור אותנו לידי של־טונות הצבא.

הודיעו לצבי שלוקחים אותנו. לא אמרו לאן. לו ידענו, היינו לוקחים איתנו את התפעים. כך לקחנו רק את מה שהיה על גופנו, דבר שהצטערנו עליו בהמשך הזמן. אבל לקחנו איתנו ספרים. לי היה חכאן ועד עולם, ספרי־כיס ואני לי שהבאתי מן הארץ. זה עור לי אחר־כך המון, ביחוד הקטע על בית־הסוהר הצבאי. ניתם אותי שישנם בתי־סוהר גרוועים עוד יותר.

כיתה מלחים מזוינים בתת־מקלעים ורובים ליוו אותנו כי' אוטו משא סגור. הבינו מדבריהם שהם מובילים אותנו אל העיר הגדולה. יחסם היה יפה. הם כיבדו אותנו בסיגריות. בדרך שרנו להם שירים ישראלים, כמו האמיני יום יבוא ו' שיר הפינג'אן, והם שרו לנו משייריהם. ישנתי. הגסיקה ארכה כשעתיים וחצי. או התחילה ההצגה.

הפשיטו אותי ערום"

בקהיר הביאו אותנו לבית־הסוהר הצבאי, טיגמת אל־חארב. כשירדתי מן האוטו נבהלתי. הרגשתי שנכנסנו לגיהנום. סמל ענק, שהזכיר לי את השד של הסרט הגנב מבגדאד. תפס אותי, ותוך כדי כך קרע לי את השרמל. הורידו את כולנו, וכך הועברנו משלטונות היל־הים לידי הצבא.

בבית הסוהר הזה הכל נעשה בריצה. כבר ברגעים הראשונים ראינו שנתקעו בעסק־ביש. בריצה מטורפת ובמכות הר־צו אותנו לתוך בית־הסוהר. שהוא כנראה עוד מבנה אנגלי, והכניסו אותנו לתאים נפרדים. אחרי שנסגרנו בתאים, הורר' דו אותנו אהד־אחד למשרד וערכו בבגדינו חיפשו מרוקק. לקחו מאתנו את הסיגריות, השעונים, (למי שהיה), ושעוד לא נגנב ממנו), הטבעות. התעללו ב'.

איתי, למשל, הפשיטו ערום וירקו עלי. אחרי זה החזירו אותנו לתאים. כולנו עברנו את אותה פרוצדורה.

מאז התחיל החינוך, כל שעה נכנסה לתאים חבורה של סוהרים והיכו אותנו. לשבעת הראשונים אסרו באזיקים את הידיים מאחורי הגב. לשלושת הנותרים, ואני ביניהם, חסרו אזיקים. אחד הכבולים, כתריאל (מרדכי, מונאי ראשי), הע' ביר (כמו כולם) את האזיקים מתחת לרגליים קדימה, וכך נתפס על־ידי הסוהרים לפני שהספיק להתחזק. הם ניסו לכר' פף לו את זרועותיו חזרה מעל לראש, עד שראו שזה לא הולך. אז פתחו לו את האזיקים וקשרום חזרה על הגב. בזכות זה קיבל כמה מהלומות נוספות.

ליל סיוטים עבר עלינו. כמעט בכל שעה—שעה־וחצי נכנסו סוהרים והיכו אותנו באופן מקצועי — בידיים, במקלות, בחגורות. לא נתנו לנו לישון עד הבוקר.

פסו שיחק משוגע"

בית־הסוהר הוא בנין בצורת מרובע, בעל שתי קומות. בכל צלע של המרובע עשרה תאים לכל קומה, ובאמצע הצד שיווריים אליה במרונות. במרכזו בתי־השימוש, המקלחות וברזיהמים. אנחנו תפסנו צלע שלם.

התאים היו סגורים בדלת של ברזל, בלי אשנב, כך שלא יכולנו לראות איש את רעהו כלל. בבית־הסוהר היה אסור ללכת בראש וקוף. הכל התקדמו בריצה, בראש מורכן. אותו הטיפול ניתן לכל האסירים, כמצרים כיהודים. לנו נתנו טיפול מיוחד נוסף, בתוספת קללות על ה'יאהוד'.

אני הייתי יחידיו שיכול היה לראות את האחרים. במקרה, מפני שהייתי בתא הקיצוני. הוטל עלי לאסור את הצלחות אחר ארוחת הבוקר. המראה היה מוזעזע. קשה היה להכיר את החברה. הם היו כעלי פנים מנופחים, כשפנסים כחולים מתחת לעיניים.

אלה שהיו צועקים בשעת המכות היו סופגים יותר מהלומות מאשר אלה ששתקו. כנראה, היתה לסוהרים הנאה מיוחדת ל' הכותם. מאריק (שמולוביץ, רבי־מלחים), שהיה במחנה־ריכוז גרמני נושא מספר על זרועו, היה בעל נסיון. הוא מרח את פניו בחושך בליכלוך, וכך היה נדמה לסוהרים שקיבל כבר יותר מדי. באותו לילה שיחק פפו תפקיד של משוגע, צעק "ארזני!" ועשה העויות פראיות. שערותיו זקנו והסיפו לצד'.

רתו הפראית, כך השוהרים פחדו לנגוע בו. אך הוא לא יצא נקי: אחר כך, כשלקחנו מן המאסר, התנקמו בו הסוהרים בדרך יותר מאשר באחרים. היתה לכן סיבה: הוא התלונן שלקחו ממנו טבעת.

שיטה מיוחדת היתה לסוהרים לגבי אלה שהלכו לבית־השימוש או לשנות מים בחצר. היו מודיעים על כך מראש לכל השומרים בדרך, שיעמדו מוכנים והיכו בעובר. באופן זה יותד התנקמו בצבי (שידור). כשעמד לרדת למטה, היה הסו' היה צועק מלמעלה: "היכונו, הקפטן בא!" בבל (זרובל תב' לין, מלח כשיר), העז להחזיר לעצמי דחיפה תחת דחיפה, שעה שנלקח למשרד. הערבי שתק, אך כשחזר לתא קיבל מנה אחת אפיים.

תוך כדי מכות השתמשו הסוהרים בשיטה מיוחדת: הם תפסו את צוות שפמי וקפרו אותו בתלישה.

כך עברו עלינו 40 שעות. המכות היו בלי כל מטרה מיד' חדת. לא נתקנו כלל. זה היה פשוט חלק מן השיטה בבית־הסוהר הזה.

שלום למשה שרת"

למחרת בואנו, אחרי ארוחת־הצהריים, בא קצין גבוה ושאל אם יש לנו תלונות ואיך היחס. אמרנו שהיחס מצוין ואין לנו תלונות. כשהגיע לאלכס (צור) ושאל את אותו הדבר, ענה אלכס: "הכל בסדר, אבל מתי יפסיקו להכות אותנו?" הקצין הבטיח שלא יכו אותנו יותר. אחרי זה הלכו אותנו עוד פעם, והפסיקו. את הלילה (השני) עברנו בלי מכות.

פעם שמענו את ניגון־הסימן של השעה הערבית בקול' ישראל. זה היה ברמקול, שהסוהרים היו מחברים אותו לרדיו שלהם. הרמקול שידר לא רק לבנין זה, אלא לכל המתנה, ש' הוא מתנה גדול של אסירים צבאיים. המשרד הראשי היה מחוץ לבנין.

כעבור יום בא הקצין שוב, ונתן הוראה לרחוץ אותנו. ו' לתת לנו לכבס את בגדינו. אחרי הצהריים שמענו ברמקול קריאה לסמל: "שאו'ש מחמד עבד־אלוהאב, קח את עשרת היהודים והבא אותם למשרד. אל תכו אותם!" אך את זה הם לא מילאו. קיבלנו מכות בדרך.

קשרו לנו את העיניים במטפחות והובילו אותנו מהנה הסאדוסיטים בעיניים סגורות. במשרד היו אורחים, שהיו שיי' כים כנראה לבלושת או למודיעין, והחזירו לנו את הדברים שההרימו לפני יומיים. שוב הובלנו זוגות־זוגות בעיניים סגור' רות, ותוך כדי מכות איומות, למכוניות. בשעת המכות אמר מישהו לאלכס: "מסור שלום למשה שרת!" לרגע תיאר לעצמו אלכס שמחזירים אותו לארץ.

צוברי ותאלאמיני

הובלנו לארמון בתי־המשפט בקאהיר. עינינו היו סגורות. שמענו את ההמון מתקהל, וחששנו למשפט ליניץ. העלו אותנו לקומה הרביעית, ושם הסירו את המטפחות והעמידו אותנו

"פפו" הננאל ואשתו "ארזני"

עם הפנים אל הקיר, כשקצות הרגליים והאף נוגעים בקיר. זה הזכיר לי שוב את מתנה ועד עולם. המלומים, שאו כיצד מכים איתנו בבית הסוהר, הוסיפו מפעם לפעם להכות, ביחוד את כבל, שניסה לדבר אתי.

שם הכניסו אותנו בזה אחר זה, כשצבי הוא הראשון, לתדרו של התובע, שכבר הכרנו אותו מפורט־תופיק. הקריאו לנו את כתב־האישום, ותורגמן תירגם את התוכן לעברית: מא' שימים איתנו כיריות על "ציידיים" שדגו במימי מצריים, ובעקדים צוברי ותאלאמיני לא פגענו מכיוון שלא היטבנו לכוח' לא הודינו באשמה.

צבי שאל מדוע מתחיסם אלינו בצורה כה איומה. התובע השיב שעתה יעבירו אותנו למקום אחר, והיחס ישתפר. ואמ' נם, משם לקחו אותנו בעיניים עצומות לבית־סוהר ארוחי ש' שמו טיגמת־מחטה, שכל אסיריו פוליטיים. זהו מקום יפה. והיחס הטוב. שם לא היכו אותנו עוד, ולא נגעו ב'ו. היחס היה אדיב.

הרופא של בית־הסוהר טיפל באנשים שהיו זקוקים לכך. צבי * בערבית. דייגים נקראים "סיידים אל סאמק" — ציידי דגים.

ורפי (גולדברג, הטבח), שנשברו להם צלעות, קיבלו טיפול. הרופא אמר לצבי "הרגתם דייגים!" אבל היה רושם שגם הכצרים עצמם מפסקים באשמה.

על כחולים ופינימות

בית־הסוהר החדש נמצא במרכז העיר. בנין קטן, בעל שתי קומות, גם הוא מרובע, ובו כ־30 תאים. שכנו בו קציני־השריון שהתמרדו בשעתו, ועל למען נגיב. בדירה מיוחדת ישב סראג אל־דין המפורסם, שהיה מעורב במשפטי הנושק המ' קולקל.

האסירים התחלקו לשני גזעים — עליון ותחתון. בני הגזע העליון הם הקצינים ואנשי חצר המלך לשעבר, והגזע התחתון, פושעים פליליים שהובאו מבית־הסוהר הגדול כדי לשרת את האחרים. בני הגזע העליון ישנים על המיטות, והנחותים על הארץ. הפושעים הקטנים מתהלכים במדים כחולים, ואילו הגדולים מתהלכים בפיגמות. מכאן המצאנו בדיחה: אם אחי הסוהרים היה מדבר רעות על גמאל עבד אל־נאסר, היינו אומרים: "מחר נראה אותו בפיגימה!"

עם האסירים הקטנים, שהיו בדרך כלל בורים ועמי־ארצות, היה לנו מגע. הם רחצו לנו את הרצפה ואת החלונות נכי' אנחנו היינו שייכים לגזע העליון, הישן על מיטות. בערב קיבלנו חלוחה וגבינה, והמעשנים בינינו היו מתליפים את זה. המורת סיגריות, אצל האסירים הכחולים. תוך כדי שיחה אי' תם, אחרי שהתידדנו, שאלו אותנו אם זה נכון מה שמספרים, שבזמן המלחמה היינו מרטשים את בטן הנשים הערביות ההרות, כדי לראות אם יש להן בן או בת בכסף. זהו, בדרך כלל, סגנון תעמולה־הזוועה נגד ישראל.

אמרנו להם, כמובן, שזה לא נכון. על כל דבר היינו אומר'ם שזה "סייאסה" (פוליטיקה) בין הממשלות, ושה לא נוגע לנו. היינו מדברים איתם ערבית, במידה שידענו. רק פפו, שידע ערבית היטב, העמיד קורם לכן פנים כאילו אינו יודע את השפה, כך שהבין את המדובר עליו. עתה, כשכבר היה כדאי לדעת ערבית, לא יכול היה לעבור פתאום לשפה זו. לכן התחיל להשתמש בערבית בהדרגה, להתפעלותם הרבה של הסוהרים, ששמחו על כושר־תפיסתו הנהדרת.

הנצחון על ישראל

המגע עם הגזע העליון, לובש הפיגמות, היה פחות. צימ' צמנו אותו בכונה, לטובתם ולטובתנו. פעם דיבר אלכס ב' מרפאה עם אחד הקצינים, היחיד שהשתתף במלחמה בארץ. הקצין אמר שאחד בטוח שהמצרים ניצחו במלחמה. כשאלכס שאל מדוע לא התחזקו, אם כן, במגדל ופלוגה, אמר שאלה היו מקומות לא חשובים. החשוב היה להגיע לתל־אביב, ואת המטרה הזאת לא השיגו מפני שהנושק היה מקולקל. אולם הדעה הכללית היא שהם ניצחו במלחמה.

אגב, צבי סיפר שבחיל־הים המצרי נושאים על הצוארון שני פסים, המסמלים שני נצחונות. הראשון מסמל את הנצחון במלחמה נגד גרמניה, והשני את הצטרפה אליה מימים מעטים לפני כניעת הנאצים, והשני את הנצחון על ישראל.

יחסם של הקצינים בפיגמות אלינו היה יפה. מפעם לפעם כיבדו אותנו בסיגריות ובמתקים, ואנחנו החזרנו להם בשו' קולד מתוצרת עלית. שקיבלנו בחבילה מן הארץ, באמצעות אוי'ם. קיבלנו גם עיתונים מן הארץ, שהחברה שלחה לנו. בין השאר שלחו לנו שני גליונות של העולם הזה ופרונטפייג' בפרונטפייג' היה מאמר על הספינה ועל תעלת סואץ. הראינו אותו לבעלי הפיגמות, והם זיפדפו בעתון בהתענינות וקר' אורו מתחילתו עד סופו.

אל תחשוב. פשוט הירנעו"

ב־12 באוקטובר, שמונה ימים אחרי שנכנסנו לבית־סוהר זה, לקחו אותנו כמנוית, בליות קבוצת הציבילים, אל מחנה צבאי בתוך העיר. הפעם לא קשרו את עינינו. נסענו דרך הר' חובות הראשיים. העיר יפה. עברנו ליד תחנת־השידור הגדולה והאוניברסיטה האמריקאית. ראינו גם בנות יפות, מגונדרות. התנועה פרועה, כל אחד נוסע כאותו נפשו וצופר בכל כוחו.

במחנה הצבאי הפגישו אותנו בפעם הראשונה, כל אחד לחוד, עם קציני אוי'ם, שביקשונו לספר להם את כל פרשת הענינים מרגע הגיענו לפורט־תופיק ועד אותו יום. הוא אמר לי שכל אשר אגיד יירשם, והעתקה תועבר לממשלת ישראל. דיברתי אנגלית, והוא כתב. היה אחד דני, אחד שבדי ואחד אמריקאי.

סיפרתי לו את הכל, כולל פרשת המכות. אותי לא היה צריך לשאיל, כי עוד נשאר לי פנס. אך רוב התכרה כבר הספיקו להירפא מן הסימנים החיצוניים.

החזירו אותנו לבית־הסוהר. מאותו היום היינו מבודדים ביוד מוחלט, בלי כל אפשרות לראות גם איש את רעהו, בטענה שמתקיימת חקירה. למחרת באו שלוש קציני אוי'ם למשרד בית־הסוהר וחקרנו שוב, אחד אחד, בנוכחות קצינים מצריים. אחד כתב במכונת־כתיבה, אחד שאל והאמריקאי הק' שיב. אז שאלו את השאלות הרגילות. כולנו זכרנו את האי' גיה שעגנה, וציינו זאת בעדות. יכולנו לראות כי הם מא' מינים שלא קרה דבר.

בשעת החקירה שלי לא נכח במקרה מצרי בחדר, ואחרי החקירה קמו אנשי אוי'ם, לחצו לי את היד, והדני אמר: יש לי נסיון במצבים כאלה, הייתי במחנה־ריכוז גרמני. אל תחשוב, פשוט הירגעו!" הוא הבטיח שיטפלו בעינין בכל המהי' רות האפשרית, כדי שהכל יעבור מהר. הם עבדו עד שתיים כלילה, וגם בדקו את מצב השיכון. הם גם הבטיחו שיחזרו בעוד שבועיים־שלושה, יביאו חבילות ומכתבים ויקחו מכתביה לארץ. אולם זה לא יצא לפועל.

פחדתי שאשכח לדבר"

אין מה להרלונן על המצב בבית־הסוהר. בתא היתה מיטה, עם סדין. אמנם לא כמו בבית, אך בלשון בית־הסוהר אפשר היה לקרוא לזה סדין. היה סיר בשביל מים, ושרר נקיון.